

บทที่ 8

การจัดทรงพุ่มและการตัดแต่งกิ่ง

จุดประสงค์การสอน

เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถ

1. บอกความแตกต่างระหว่างการจัดทรงพุ่มและการตัดแต่งกิ่งได้
2. อธิบายวัตถุประสงค์ในการจัดทรงพุ่มและการตัดแต่งกิ่งได้
3. อธิบายรูปแบบของการจัดทรงพุ่มและการตัดแต่งกิ่งได้
4. บอกอุปกรณ์ที่ใช้และสามารถลงมือปฏิบัติจัดทรงพุ่มและตัดแต่งกิ่งได้

หัวข้อเนื้อหา

1. การจัดทรงพุ่ม
 - 1.1 วัตถุประสงค์ของการจัดทรงพุ่ม
 - 1.2 หลักการจัดทรงพุ่ม
 - 1.3 รูปแบบการจัดทรงพุ่ม
2. การตัดแต่งกิ่ง
 - 2.1 วัตถุประสงค์ของการตัดแต่งกิ่ง
 - 2.2 หลักการตัดแต่งกิ่ง
 - 2.3 รูปแบบการตัดแต่งกิ่ง

รายละเอียดของเนื้อหา

การจัดทรงพุ่ม (Training) และการตัดแต่งกิ่ง (Pruning) เป็นสิ่งที่ควรกระทำเพื่อตัดแต่งกิ่ง ใบ ออกเสียบ้างเพื่อให้สมดุลย์กับปริมาณรากที่มีอยู่ (Top-root ratio) ทำให้ลดการสูญเสียน้ำออกจากลำต้น ถือว่าเป็นการกระตุ้นกลไกการทำงานในระบบต่าง ๆ ของพืช ให้ผลิตกิ่ง ใบ ก้าน ดอก และผล ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

การจัดทรงพุ่ม (Training)

การจัดทรงพุ่ม เป็นการตัดแต่งต้นไม้เพื่อตัดแปลงหรือบังคับต้นไม้ให้มีโครงสร้าง (Plant Framework) รูปทรงและลักษณะตามที่เราต้องการ งานเกือบทั้งหมดจะทำในระหว่าง 3 ปีแรกขณะที่ต้นไม้ยังเล็กอยู่ ก่อนที่จะทำการตัดแต่งจะต้องมีวัตถุประสงค์ไว้ก่อน คือจะกำหนดโครงสร้างของต้น จะไว้สูงต่ำอย่างไรและจะไว้กิ่งกึ่งกิ่ง ความสูงของต้น (Head) ควรจะแตกต่างกันอย่างไร ความสูงแค่ไหน พืชบางอย่างความสูงของต้น (Head) อาจเพียง 1 ศอก หรืออาจจะมากกว่านี้ สำหรับจำนวนกิ่งที่ไว้อาจจะแตกต่างกันออกไปแล้วแต่โครงสร้างของต้นและลักษณะของกิ่งพันธุ์ที่เรานำมาปลูก กิ่งที่ไว้ควรอยู่ในตำแหน่งที่พอดีและห่างกันพอประมาณ (วิจิตร 2529 : 171)

วัตถุประสงค์ของการจัดทรงพุ่ม การจัดทรงพุ่มมีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. ปรับปรุงรูปทรงของพืชเพื่อให้มีโครงสร้างที่แข็งแรง สามารถรับน้ำหนักได้รอบทิศทางโดยให้มีกิ่งที่สามารถรับน้ำหนักได้กระจายไปทั่วทั้งต้น เป็นการควบคุมการเจริญเติบโตของกิ่ง
2. เพิ่มการออกดอกติดผล โดยจัดทรงพุ่มให้สัมพันธ์กับการออกดอกติดผลของไม้ผลแต่ละชนิด เช่น ไม้ผลที่ออกดอกที่บริเวณปลายกิ่งต้องจัดทรงพุ่มแตกต่างจากไม้ผลที่ออกดอกบริเวณโคนกิ่งหรือออกดอกจากโคนต้น
3. ปรับปรุงคุณภาพของผลให้มีขนาดได้มาตรฐาน
4. กำหนดแผนการทำงานในสวน เนื่องจากการจัดทรงพุ่มเป็นการปฏิบัติงานใน 2 - 3 ปีแรก

หลักการจัดทรงพุ่ม การจัดทรงพุ่มมีหลักการจัดต่อไปนี้

1. เป็นการเตรียมโครงสร้างของพืชให้แข็งแรง ให้มีกิ่งที่ออกดอกอยู่รอบต้นและกิ่งก้านอยู่ในสภาพที่จะรับน้ำหนักได้ไม่ฉีกหัก
2. พัฒนาให้มีกิ่งที่แข็งแรงเป็นโครงสร้างไม่ต่ำกว่า 2 - 3 กิ่ง และกิ่งที่พัฒนาขึ้นนี้จะมีกิ่งสาขาแตกออกครอบคลุมไปทุกทิศทาง
3. กำจัดกิ่งกระโดงหรือกิ่งน้ำค้าง และกิ่งที่ไม่จำเป็นออกเพื่อเลี้ยงกิ่งสาขาและกิ่งแขนงที่คัดเลือกไว้ให้เป็นไปตามรูปแบบการจัดทรงพุ่มที่เหมาะสมในแต่ละชนิดและพันธุ์ไม้ผล
4. กิ่งสาขาใหญ่จะต้องจัดให้อยู่ในแนวตั้ง
5. กิ่งสาขาแต่ละด้านจะต้องมีเพียงกิ่งเดียวไม่มีกิ่งสาขาอื่นซ้อน

6. การจัดทรงพุ่มจะต้องจัดทำตั้งแต่อยู่ในเรือนเพาะชำหรือหลังจากปลูกแล้วเล็กน้อย

ลักษณะการจัดทรงพุ่มที่ดี การจัดทรงพุ่มที่ควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. จัดตำแหน่งกิ่งก้านสาขาไว้อย่างมีระเบียบ
2. เลือกเฉพาะกิ่งก้านสาขาที่มีมุมกว้างไว้เท่านั้น
3. วางตำแหน่งกิ่งให้แผ่กระจายไปทุกทิศไม่ให้กิ่งไขว้กัน
4. กิ่งก้านสาขาควรแผ่กระจายให้ได้รับแสงแดดและลมทั่วทุกด้าน
5. การจัดทรงพุ่มไม่ควรยืดเยื้อและจะต้องหยุดทำทันทีเมื่อเห็นว่าโครงสร้าง

เจริญแข็งแรงดีแล้ว

รูปแบบการจัดทรงพุ่ม การจัดทรงพุ่มเพื่อสร้างโครงสร้างของพืชมีหลายแบบ ได้แก่

1. แบบทรงปิรามิด (Pyramid, Central leader, Close - centered type) ทำได้โดยการเลี้ยงกิ่งยอดหรือลำกระโดง (Leader) ของต้นไว้ไม่มีการทอนออกกิ่งยอดจะเจริญพุ่งขึ้นเป็นลำเดี่ยวแล้วจะมีกิ่งใหญ่แยกออกเป็นระยะ ๆ ไป กิ่งใหญ่ที่เกิดก่อน จะมีขนาดยาวกว่ากิ่งที่เกิดทีหลัง ทำให้ส่วนของพุ่มแผ่ฐานกว้างแล้วค่อยสอบเข้าสู่ส่วนยอดทำให้เกิดทรงต้นดูคล้าย ๆ รูปปิรามิด โครงสร้างของต้นที่ได้จะแข็งแรง กิ่งไม่หักง่าย กิ่งจะกระจายไปทั่วต้น ทำให้รับน้ำหนักได้ดี แต่มีข้อเสียที่ว่า การกระจายของผลไม่ดีเพราะพุ่มที่บีบมีกิ่งบังกันมาก จะทำให้ไม่สะดวกในการปฏิบัติงานสวนบางอย่าง เช่น การฉีดพ่นสารกำจัดโรคและแมลงเพราะพุ่มทึบและสูงเกินไป พืชที่จัดทรงพุ่มแบบนี้มักจะมีการออกดอกบริเวณโคนกิ่งหรือออกดอกจากโคนต้น เช่น ทูเรียน (บางพันธุ์) มังคุด ขนุน สาลี่ พลับ เป็นต้น

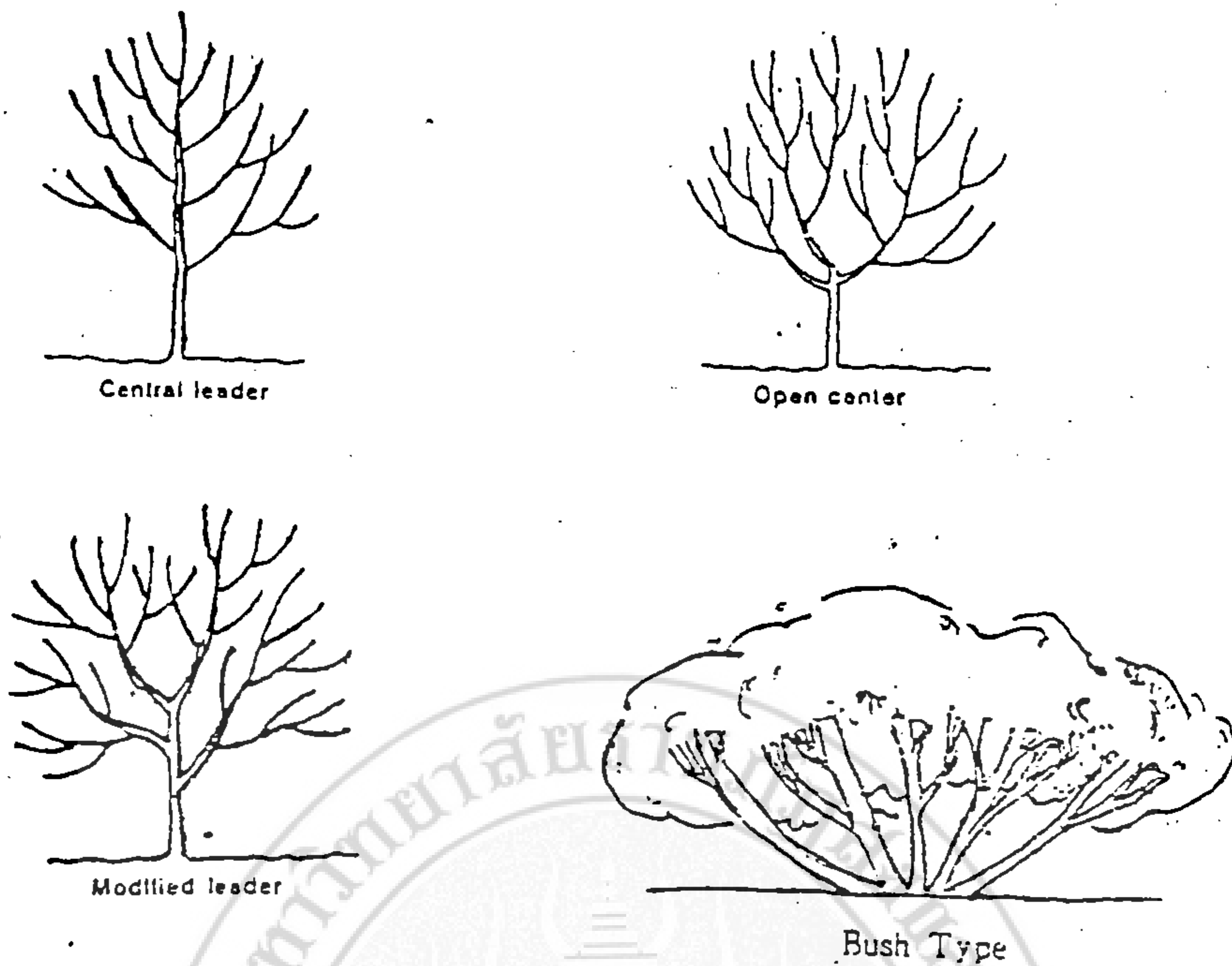
2. แบบทรงแจกันหรือแบบเปิดแกนกลาง (Vase - shaped, Open - centered type) ทำได้โดยการตัดยอดหรือลำกระโดงให้สูงจากพื้นดินตามที่เราต้องการ เช่น 30 ซม. หรือมากกว่าจะมียอดอ่อนแตกออกมาจากด้านข้างของลำต้น เลือกกิ่งบริเวณบนสุดไว้ตามจำนวนที่เราต้องการประมาณ 3 กิ่ง หรือมากกว่า พยายามเลือกไว้กิ่งที่มีขนาดโตใกล้เคียงกันมากที่สุดและอยู่ห่างจากกันได้ระยะพอดี อย่าให้เบียดหรือทับกัน ทำให้เกิดทรงพุ่มคล้ายแจกัน (Vase) มีช่องว่างตรงกลางพุ่ม การจัดทรงพุ่มแบบนี้ถ้าไว้ความสูง (Head) เตี้ย ๆ ทรงพุ่มก็จะเตี้ย การจัดทรงพุ่มแบบนี้มีการกระจายผลดีมากเพราะกิ่งแผ่กว้างออกพุ่มโปร่งจะสะดวกแก่การปฏิบัติงานสวน ผลจะมีคุณภาพดี แต่มีข้อเสียเหมือนกันเพราะตรง

ง่ามมักจะเป็นที่ขังน้ำ อาจทำให้ง่ามเน่า และตรงง่ามกิ่งอาจจะฉีกได้ง่าย ตัวอย่างไม้ผลที่จัดทรงพุ่มแบบนี้ เช่น มะม่วง (บางพันธุ์) แอปเปิ้ล ท้อ เป็นต้น

3. แบบทรงปิรามิดแปลงหรือแบบตัดแปลงยอดกลาง (Delayed open - center, Modified leader type) เป็นที่นิยมกันมากในไม้ผลทั่วไป เป็นโครงสร้างของต้นที่ตัดแปลงมาจากทรงปิรามิดและแบบทรงแจกัน ทำได้โดยการเลียงลำกระโดงและกิ่งข้างระยะหนึ่งให้มีจำนวนกิ่งที่เราต้องการแล้วจึงตัดยอดลำกระโดง (Leader) เป็นการควบคุมไม่ให้ทรงต้นสูงชะลูดขึ้นไป สำหรับกิ่งด้านข้างก็เลือกไว้กิ่งอยู่ในตำแหน่งที่ดี กิ่งที่เกะกะหรือเบียดกันก็ตัดทิ้งคงเหลือกิ่งที่แข็งแรงและมีง่ามกว้าง (Wide crotch) ข้อดีของการจัดโครงสร้างแบบนี้คือได้โครงสร้างของต้นที่แข็งแรงมาก ขนาดของส่วนสูงพอเหมาะไม่สูงหรือต่ำจนเกินไป ทรงพุ่มมีง่ามกิ่งที่แข็งแรง มีปริมาตรทรงพุ่มมาก การดูแลรักษาสะดวกส่วนข้อเสียคือทำได้ค่อนข้างยากต้องมีความชำนาญมากกว่า ต้นไม้ผลจะสามารถเข้ารูปทรงได้ก็ต้องใช้เวลานานพอสมควร ตัวอย่างไม้ผลที่จัดทรงพุ่มแบบนี้ เช่น มะม่วง (บางพันธุ์) ส้ม ทุเรียน (บางพันธุ์ เช่น พันธุ์ชะนี)

4. แบบเป็นพุ่มหรือแบบแปรง (Bush type) การจัดทรงพุ่มแบบนี้นิยมใช้กับไม้ผล 3 ชนิด คือ ลำไย ลิ้นจี่ และเงาะ เนื่องจากมีปัญหากิ่งฉีกขาดมากจึงมีการจัดทรงพุ่มแบบพุ่มเตี้ยให้กิ่งแผ่ออกรอบต้นเป็นพุ่มให้มีกิ่งใหญ่แผ่รอบต้น 3 - 5 กิ่ง กิ่งย่อยและกิ่งแขนงแตกดอกกระจายพอเหมาะอาจมีการเสริมดินบริเวณส่วนโคนต้นให้สูงอีกประมาณ 30 ซม. เพื่อช่วยรับน้ำหนักของกิ่งใหญ่เนื่องจากธรรมชาติการออกดอกของไม้ผล 3 ชนิดนี้มีการออกดอกบริเวณปลายกิ่ง ดังนั้นการให้กิ่งแผ่กระจายเป็นพุ่มกว้างหรือคล้ายแปรงจะทำให้ผลผลิตได้มากกว่าทรงพุ่มแบบอื่นแต่ต้องระวังกิ่งฉีกหักโดยการเสริมดินปูนโคนหรือมีไม้ค้ำหรือสร้างร้านไม้ค้ำกิ่งใหญ่รอบโคนต้น

5. การจัดโครงสร้างไม้ผลแบบอื่น ๆ มีไม้ผลบางชนิดโดยเฉพาะไม้ผลเป็นเถาวัลเลื้อย (Vine) ได้แก่ องุ่น กะทกรกยักษ์ (Passion fruit) การจัดทรงพุ่มต้องให้เลื้อยไปตามร้านหรือให้ขึ้นค้าง ไม้ผลแต่ละชนิดต้องการจัดทรงพุ่มแตกต่างกัน แม้แต่องุ่นเหมือนกันยังต้องจัดทรงพุ่มที่แตกต่างกันออกไป เพราะนิสัยการออกดอกไม่เหมือนกัน เป็นต้น

ภาพที่ 8.1 แสดงการจัดทรงพุ่มไม้ผลแบบต่างๆ

(ที่มา : อำนวย, 2538 : 49)

การตัดแต่งกิ่ง (Pruning)

การตัดแต่งกิ่งเป็นการตัดแต่งโดยมีจุดประสงค์แตกต่างจากการจัดทรงพุ่มหรือจัดโครงสร้างมักจะกระทำหลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จแล้ว ต้องตัดแต่งเอากิ่งที่ไม่ต้องการออก เช่น กิ่งแห้ง กิ่งที่เป็นโรคหรือแมลง กิ่งน้ำค้างหรือกิ่งกระโดง กิ่งที่ขึ้นเกะกะไม่สามารถให้ผลผลิตได้ การตัดแต่งกิ่งต้องการควบคุมการออกดอกติดผล รักษาความสมบูรณ์ของดอกผลกับความสามารถของต้น ต้องการให้ได้ผลผลิตสูงและมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการตัดแต่งกิ่ง การตัดแต่งกิ่งมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เอากิ่งแขนงที่มีจำนวนมากเกินไปออก
2. ตัดเอากิ่งที่ไม่สมบูรณ์หรือกิ่งที่มีศัตรูรบกวนออก เช่น กิ่งแห้ง กิ่งที่มีโรคหรือแมลงรบกวนมาก
3. ตัดเอากิ่งน้ำค้างหรือกิ่งกระโดง กิ่งสาขาที่ขึ้นเกะกะไม่สามารถให้ผลผลิตได้ทั่วไป
4. เพื่อสร้างส่วนตาดอก (Flower bud) และเร่งการออกดอก
5. เพื่อควบคุมไม่ให้ติดผลมากเกินไป ซึ่งจะทำให้มีขนาดผลและคุณภาพดีขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้ติดผลได้ทุกปีอีกด้วย ตัวอย่างเช่น การตัดแต่งกิ่งองุ่น

6. เพื่อช่วยกระจายการออกดอกติดผลให้ไปอยู่ทุกส่วนของทรงพุ่ม

ลักษณะการตัดแต่งกิ่งที่ดี การตัดแต่งกิ่งที่ดีควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. การตัดแต่งกิ่ง **ไม่ควรเอากิ่งออกมากเกินไป** เพราะจะทำให้ต้นไม้แคระ

แกรีน

2. เอาสวนที่ไม่จำเป็นออกให้หมด

3. ควรตัดแต่งหรือปลิดดอกและผลของพืชที่มีอายุยังน้อยอยู่ออกเพื่อเร่งการเจริญเติบโตทางกิ่งก้านของพืช

4. หลีกเลี่ยงการตัดแต่งกิ่งสาขาขนาดใหญ่

รูปแบบการตัดแต่งกิ่ง การตัดแต่งกิ่งอาจแบ่งกว้าง ๆ ออกได้ 3 รูปแบบตามปริมาณกิ่งที่มีการตัดแต่ง ได้แก่

1. การตัดแต่งกิ่งอย่างเบาบาง (Light Pruning) วิธีนี้ใช้กับไม้ผลที่อยู่ในเขตร้อนเป็นไม้ผลที่ไม่ผลัดใบโดยทั่วไป เช่น ส้ม เงาะ ทุเรียน การตัดแต่งจะทำเพียงการตัดเอากิ่งแห้งกิ่งที่มีโรค แมลง กิ่งอ่อนแอ กิ่งกระโดงหรือกิ่งน้ำค้างออกทิ้ง **ไม่ควรตัดมาก** เพราะอาจทรุดโทรมได้

2. การตัดแต่งกิ่งปานกลาง (Medium Pruning) การตัดแต่งประเภทนี้จะตัดแต่งกิ่งออกมากขึ้น ใช้มากกับมะม่วง ลิ้นจี่ และลำไย คล้าย ๆ กับแบบแรกแต่จะตัดเอากิ่งที่มีมากเกินไปออกเพื่อให้อยู่ในสัดส่วนที่เหมาะสม มักจะตัดกิ่งยอดปลายกิ่งออกเพื่อให้มีการแตกกิ่งจากส่วนโคนกิ่งบ้าง เช่น มะนาว ฝรั่ง เป็นต้น

3. การตัดแต่งกิ่งอย่างหนัก (Heavy Pruning) การตัดแต่งกิ่งประเภทนี้จะใช้กับพืชที่มีนิสัยการออกดอกจากกิ่งที่แตกออกมาใหม่ เช่น องุ่น น้อยหน่า จำเป็นต้องตัดแต่งกิ่งอย่างหนักหากไม่มีการตัดแต่งกิ่งแบบนี้แล้วการออกดอกและคุณภาพของผลิตผลที่ได้ก็จะต่ำลงด้วย ในบางกรณีอาจจะมีการใช้วิธีการตัดแต่งกิ่งอย่างหนักกับสวนไม้ผลที่เก่าและทรุดโทรมมาก ๆ อาจต้องมีการตัดแต่งกิ่งออกอย่างมากเพื่อให้เกิดกิ่งและยอดใหม่เพื่อมาทดแทนสวนเก่าที่มีอายุมากและไม่สมบูรณ์ อาจจะมีการตัดจนกระทั่งเหลือเฉพาะส่วนของตาแล้วทำการบำรุงต้นอย่างรีบด่วนเพื่อให้ต้นฟื้นฟูคืนสู่สภาพเดิม

ข้อควรระวังในการตัดแต่งกิ่งไม้ผล

1. ต้องรู้นิสัยของไม้ผลที่จะตัดแต่งเป็นอย่างดี คือต้องรู้ธรรมชาติการออกดอกและการเจริญเติบโตของไม้ผลที่ออกดอกที่ปลายกิ่งกับไม้ผลที่ออกดอกที่กิ่งแก่ การตัดแต่ง

ย่อมไม่เหมือนกัน กิ่งที่เหลือจากการตัดแต่งก็เช่นกันบางอย่างเหลือไว้มาก บางอย่างจะเหลือไว้ น้อย เป็นต้น

2. ต้องให้ถูกต้องเหมาะสมกับฤดูกาล เช่นควรตัดแต่งกิ่งหลังจากเก็บผลแล้ว โดยตัดแต่งกิ่งที่ไม่ต้องการออกไปแล้วบำรุงต้นให้สมบูรณ์โดยการพรวนดิน ใส่ปุ๋ย รดน้ำ ให้ไม้ผลนั้นสะสมอาหารไว้ในต้นให้มากที่สุด

3. เครื่องมือในการตัดแต่งกิ่งจะต้องเหมาะสม เช่น กิ่งเล็กใช้กรรไกรตัดได้ ถ้ากิ่งโตก็ควรใช้เลื่อยตัดกิ่ง เครื่องมือต้องคมและสะอาด

4. การตัดแต่งกิ่งต้องพยายามให้กิ่งที่เหลือไว้กระจายอยู่รอบๆ ด้านอย่างสม่ำเสมอ

5. การรักษาแผลรอยตัด การตัดกิ่งที่โตพอสมควรถึงกิ่งขนาดใหญ่ นั้นหลังจากตัดแล้วการรักษาแผลด้วยการทาที่รอยแผลด้วยปูนแดง ยาทากิ่งไม้ หรือสีบางชนิดอย่าปล่อยให้ทิ้งไว้เพราะโรคและแมลงอาจเข้าทำลายทางรอยแผลได้

การตัดแต่งกิ่งเพื่อบังคับการออกดอกติดผล การตัดแต่งกิ่งเพื่อบังคับให้พืชออกดอกติดผลและควบคุมคุณภาพของผล มีรูปแบบดังต่อไปนี้ (สัมฤทธิ์, 2523 : 61)

1. การตัดแต่งกิ่งกระโดงและกิ่งแขนงบนต้นตอ (Thinning out) คือการตัดเอากิ่งที่แตกออกในฤดูฝน ภายในพุ่ม หรือกิ่งที่แตกจากต้นตอออก

2. การเด็ดยอด (Pinch off or tipping) คือการเอาใบและยอดอ่อนออกจากรากกิ่ง เพื่อให้แตกกิ่งใหม่พร้อมกับออกดอกและผลขึ้น เช่น การเด็ดยอดฝรั่ง

3. การเด็ดตาดอก (Disbudding) คือการเอาตาดอกออกก่อนที่ช่อดอกจะพุ่งออกมาเพื่อมิให้พืชออกดอกมากเกินไป

4. การตัดยอด (Heading back) คือการตัดเอาส่วนยอดของทรงพุ่มออก เพื่อให้แตกกิ่งใหม่ที่เป็นกิ่งในฤดูขึ้น

5. การตัดเหลือตอ (Dehorning or Pollarding) คือการตัดให้เหลือเพียงส่วนลำต้นและกิ่งแก่ เพื่อบังคับให้แตกกิ่งใหม่ออกพร้อมกับตาดอก เช่น การตัดแต่งองุ่น

6. การตัดราก (Root pruning) คือการตัดเอารากฝอยและรากสาขาบางส่วนออกพร้อมกับบังคับการให้น้ำระยะหนึ่ง จนกระทั่งใบร่วงหมดแล้วจึงให้น้ำและปุ๋ย เมื่อพืชได้รับน้ำและปุ๋ยจะแตกใบใหม่พร้อมกับออกดอก ตัวอย่างเช่นการตัดรากฝรั่งบังคับให้ออกดอก

7. การปฏิบัติการพิเศษ เพื่อจุดประสงค์ในการบังคับให้พืชออกดอก เช่น การปอกเอาเปลือกออกหรือการควั่นกิ่ง (Notching) มะเดื่อเทศ การใช้ลวดรัดกิ่ง (Girdling)

องุ่น การโน้มกิ่ง(Bonding)ฝรั่ง การรมควัน(Smudging)มะม่วง และการควบคุมคุณภาพของผล เช่น การเด็ดดอก(Deblossoming)แอปเปิ้ล และการเด็ดผล(Defruiting)องุ่น เป็นต้น

สรุปท้ายบท

การจัดทรงพุ่มและการตัดแต่งกิ่งเป็นการกระทำเพื่อให้ส่วนยอดสัมพันธ์กับส่วนราก (Top - root ratio) เป็นการกระตุ้นกลไกการทำงานในระบบต่าง ๆ ของพืชให้ผลิตกิ่งใบ ก้าน ดอก และผล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดทรงพุ่ม (Training) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้พืชมีโครงสร้างแข็งแรง มีกิ่งรับน้ำหนักกระจายรอบทิศทาง เพื่อการออกดอกติดผล ปรับปรุงคุณภาพของผลและมักกระทำใน 2 - 3 ปีแรก รูปแบบการจัดทรงพุ่มมี 5 แบบได้แก่ แบบทรงปิรามิด แบบทรงแจกันหรือแบบเปิดแกนกลาง แบบปิรามิดแปลงหรือตัดแปลงยอดกลาง แบบเป็นพุ่มหรือแบบแปรงและแบบอื่น ๆ การตัดแต่งกิ่ง (Pruning) มักจะกระทำหลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว เป็นการตัดกิ่งที่ไม่ต้องการออกเช่นกิ่งแห้ง กิ่งที่เป็นโรคหรือมีแมลงรบกวน กิ่งน้ำค้าง เป็นต้น การตัดแต่งกิ่งต้องการควบคุมการออกดอกติดผล ต้องการให้ได้ผลผลิตสูงและมีคุณภาพดี รูปแบบการตัดแต่งกิ่งได้แก่ การตัดแต่งกิ่งอย่างเบาบาง การตัดแต่งกิ่งปานกลาง และการตัดแต่งกิ่งอย่างหนัก การตัดแต่งกิ่งไม้ผลต้องรู้นิสัยการออกดอกของไม้ผล ต้องเหมาะกับฤดูกาล ต้องใช้เครื่องมือที่เหมาะสมให้เหลือกิ่งกระจายรอบ ๆ ต้น และจะต้องรักษาแผลรอยตัดเพื่อป้องกันโรคและแมลงด้วย

คำถามท้ายบท

1. การจัดทรงพุ่มหมายถึงอะไร? มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร? อธิบาย
2. รูปแบบการจัดทรงพุ่มมีกี่แบบอะไรบ้าง มีหลักเกณฑ์ในการเลือกรูปแบบการจัดทรงพุ่มอย่างไรบ้าง
3. ไม้ผลต่อไปนี้ควรจัดทรงพุ่มแบบใด
 - 3.1 ทุเรียน
 - 3.2 ลองกอง
 - 3.3 เงาะ
 - 3.4 ส้ม
 - 3.5 มะม่วง
4. การตัดแต่งกิ่งหมายถึงอะไร? มีวัตถุประสงค์อย่างไรบ้าง?

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. บรรยายตามขั้นตอนของเนื้อหาและรายละเอียด
2. ให้ผู้เรียนได้ร่วมอภิปรายและตอบคำถาม
3. ผู้สอนสาธิตวิธีการจัดทรงพุ่มและตัดแต่งกิ่งให้ผู้เรียนดูแล้วให้ผู้เรียนได้

ปฏิบัติตามที่มอบหมาย

สื่อการเรียนการสอน

1. หนังสือและเอกสารคำสอน
2. แผ่นใสและเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ
3. ภาพลักษณะทรงพุ่มของไม้ผลแต่ละชนิด
4. อุปกรณ์การตัดแต่งกิ่ง เช่น กรรไกรตัดกิ่ง เลื่อย ฯลฯ

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในด้านการเรียนรู้ ความสนใจ
2. จากการอภิปรายและการตอบคำถาม
3. จากการปฏิบัติจริงตามที่มอบหมาย

หนังสืออ้างอิงประจำบท

วิจิตร วังใน. 2529. มะม่วง. ศรีสมบัติการพิมพ์. กรุงเทพฯ. 301 น.

สัมฤทธิ์ เฟื่องจันทร์. 2527. หลักวิชาพืชสวนเล่ม 2. กรุงเทพมหานครการพิมพ์, กรุงเทพฯ. 377 น.

อำนาจ คำตื้อ. 2538. หลักการผลิตไม้ผล. ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น. 86 น.

Ryugo, Kay. 1988. Fruit Culture : Its Science and Art. John Wiley & Sons, New York. 344 p.